

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:12

med anledning av motioner om avfallshantering

Motionerna

I motionen 1977/78:791 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkande 7), att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att riksdagens år 1975 fattade beslut om årlig deklarationsskyldighet för miljöfarligt avfall genomförs i enlighet med riksdagsbeslutet.

I motionen 1977/78:1257 av Karin Ahrlund och Torkel Lindahl (båda fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om intensifierade åtgärder i syfte att främja avfallshantering som baseras på återvinning av resurser i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1977/78:1273 av Elvy Nilsson och Holger Mossberg (båda s) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om att en utredning tillsätts med uppgift att granska förpackningsindustrin, i syfte att söka åstadkomma en inriktning mot en större användning av returglas, framför allt inom bryggerinäringen.

I motionen 1977/78:1275 av Hans Petersson i Röstånga och Sven Andersson i Örebro (båda fp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om omhändertagande av utrangerade bilar.

I motionen 1977/78:1702 av Ylva Annerstedt (fp) föreslås att riksdagen beslutar hemställa hos regeringen om en skyndsam översyn av bilskrotningslagstiftningen och dess tillämpningar.

Deklaration av miljöfarligt avfall

Motionen

I motionen 1977/78:791 erinras om att den socialdemokratiska regeringen år 1975 föreslog riksdagen en rad åtgärder för att förbättra förhållandena i fråga om kemiskt avfall. Förslagen innebar bl. a. att kommunalt insamlingsmonopol skulle införas över hela landet också för miljöfarligt avfall. Denna utvidgning av renhållningsmonopolet skulle genomföras under en femårsperiod. För att ge samhället bättre möjligheter att bedöma det miljöfarliga avfall som uppkommer inom industrin föreslogs att alla industrier med sådant avfall årligen skulle lämna uppgifter om arten, sammansättningen, mängden och hanteringen av avfallet. För att förbättra omhändertagandet av avfallet föreslogs vidare att ett samhällsdominerat behandlingsföretag skulle byggas upp med ensamrätt till omhändertagande och behandling av miljöfarligt avfall.

I motionen påpekas att den första deklarationen av miljöfarligt avfall från

företagen genomfördes 1976. 1977 genomfördes emellertid efter beslut av regeringen ingen sådan deklaration. 1978 kommer endast en begränsad deklarationsomgång att genomföras.

1975 års riksdagsbeslut

Riksdagen fattade vid riksmötet 1975 beslut om olika åtgärder som syftade till ökad återvinning och bättre omhändertagande av avfall (prop. 1975:32, JoU 1975:10, rskr 1975:161). Riksdagens beslut innebar bl. a. att sådant kemiskt avfall som kan anses miljöfarligt skulle omfattas av det kommunala renhållningsmonopolet. Regeringen bemyndigades att ålägga företag hos vilka miljöfarligt avfall uppkommer att årligen lämna uppgifter om avfallets art, sammansättning, mängd och hantering. Det framhölls i sammanhanget att ansvaret för att det avfall som uppkommer vid produktionen kan tas om hand på ett från miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt i första hand måste åvila producenten. Innan produktionen av en vara påbörjas bör det vara känt hur det avfall som är en följd av själva produktionsprocessen skall behandlas liksom hur den färdiga varan skall omhändertas sedan den använts.

I propositionen 1975:32 nämnde föredragande statsrådet upplysningsvis att han ämnade föreslå regeringen att i en särskild förordning om miljöfarligt avfall ange de slag av avfall som skulle föras in under det kommunala renhållningsmonopolet. Föredraganden anförde vidare bl. a.

Jag biträder arbetsgruppens uppfattning att företagen skall vara skyldiga att till myndighet lämna uppgifter om det miljöfarliga avfall som uppkommer i verksamheten. Enligt min mening bör dock, som bl. a. Kommunförbundet har föreslagit, införas en obligatorisk deklarationsplikt för företagen i detta hänseende. Uppgifter om företagens miljöfarliga avfall är betydelsefulla inte bara som underlag för beslut om insamlingsorganisation utan också för tillsynsverksamheten enligt både miljöskyddslagen och lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Då såväl mängd som sammansättning av miljöfarligt avfall hos ett och samma företag snabbt kan förändras, behövs enligt min mening en fortlöpande rapportering från företagen. I likhet med Svenska naturskyddsföreningen anser jag därför att deklarationsplikten bör fullgöras med jämna mellanrum, lämpligen en gång om året. Rapporteringsskyldigheten bör i första hand avse avfallets art, sammansättning, mängd och hantering.

Gällande bestämmelser m. m.

Hanteringen av miljöfarligt avfall regleras enligt *förordningen (1975:346) om miljöfarligt avfall*. Förordningen, som trädde i kraft i sin helhet den 1 januari 1976, reglerar uppgiftsskyldighet, tillstånd till yrkesmässig transport på väg, slutligt omhändertagande och utförsel av miljöfarligt avfall.

Reglerna om företagens uppgiftsskyldighet återfinns i 8 § förordningen, som efter ändring föregående år (1977:777) har följande lydelse.

8 § Den som yrkesmässigt utövar verksamhet där miljöfarligt avfall uppkommer är skyldig att årligen lämna uppgift om avfallets art, sammansättning, mängd och hantering. Sådan uppgiftsskyldighet gäller även när slutligt omhändertagande av miljöfarligt avfall sker i anslutning till den anläggning där avfallet uppkommer.

Uppgift enligt första stycket lämnas till hälsovårdsnämnden på blankett enligt formulär som fastställs av statens naturvårdsverk efter samråd med miljödatanämnden. Hälsovårdsnämnden skall sända kopia av inkommen uppgift till naturvårdsverket.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter som avviker från första stycket, om särskilda skäl föreligger.

I övergångsbestämmelserna till ändringsförfattningen angavs att uppgiftsskyldighet enligt 8 § första stycket ej skulle gälla år 1977.

I en *interpellationsdebatt den 13 oktober 1977* om giftspridningen i Teckomatorp m. m. redovisade dåvarande jordbruksministern i sitt svar vissa synpunkter på förevarande fråga och anförde bl. a. följande (riksdagens protokoll 1977/78:7, § 18):

Med anledning av de frågor som Ingrid Sundberg, Jörn Svensson och Svante Lundkvist ställt om företagens deklaration av miljöfarligt avfall vill jag framhålla att jag anser det som utomordentligt viktigt att företagen lämnar samhället uppgifter om det miljöfarliga avfallet och hur det hanteras. Erfarenheterna av den första deklarationsomgången år 1976 har emellertid gett vid handen att information, blanketter och rutiner måste arbetas om för att resultatet av deklarationen skall bli tillfredsställande. Då detta arbete ännu inte är färdigt går det av tidsmässiga skäl inte att genomföra en ny riksomfattande deklaration för år 1977. Jag vill dock erinra om att hälsovårdsnämnderna i sitt tillsynsarbete kan avkräva företagen uppgifter om avfallshanteringen. Jag förutsätter att hälsovårdsnämnderna utnyttjar denna möjlighet. Jag vill också påpeka att naturvårdsverket i en skrivelse helt nyligen till landets kommuner tagit upp frågan om snabb inventering av de industrier som tidigare kan ha haft problem med kemiskt avfall. Verket har därvid också lämnat vissa anvisningar för omhändertagandet av avfall som kan komma fram vid sådana inventeringar.

När det gäller frågan om tidpunkten för nästa avfallsdeklaration har jag efter samråd med naturvårdsverket bedömt det vara möjligt att påskynda förberedelsearbetet för nästa deklarationsomgång, som enligt förslag av naturvårdsverket skulle äga rum år 1979. Deklarationen bör särskilt inriktas på att spåra det avfall som är mest riskfyllt från hälso- och miljösynpunkt. Därigenom räknar jag med att vi med förtur skall kunna få fram uppgifter om de typer av avfall som bedöms kunna medföra särskilda problem från miljösynpunkt. Vidare får vi de ytterligare erfarenheter som behövs för att genomföra en fullständig deklaration av allt miljöfarligt avfall. Regeringen har därför i dag beslutat att uppdra åt naturvårdsverket att vidta de förberedande åtgärder som behövs för att genomföra en deklaration för år 1978.

I den följande replikväxlingen uttalade jordbruksministern vidare följande:

Svante Lundkvist har ställt ett par frågor om deklarationerna. Som förutvarande departementschef känner Svante Lundkvist till att dessa deklarationsblanketter skickades ut till 67 000 företag och att svarsprocenten blev 25. Att de uppgifter som inlämnades bedömdes som otillförlitliga har till stor del ansetts bero på att utformningen av deklarationsblanketterna och informationen var dålig.

Vad som sedan hände var följande – jag säger detta som en information, eftersom flera har frågat om detta.

Sedan deklarationerna kommit in under augusti och september månader gjordes en statistisk bearbetning i statistiska centralbyråns regi i slutet av år 1976 och början av år 1977. Samtidigt satt en särskild arbetsgrupp och utvärderade erfarenheterna av deklarationen. Arbetsgruppens rapport lämnades till jordbruksdepartementet i juni 1977. Arbetsgruppens arbete återopades av naturvårdsverket i dess framställning om uppskjutande av 1977 års deklaration. Rapporten skickades med till de instanser som fick naturvårdsverkets framställning på remiss, nämligen statistiska centralbyrån, statskontoret, miljödatanämnden, arbetarskyddsstyrelsen, statens industriverk, länsstyrelserna i Jönköpings, Östergötlands och Malmöhus län, Svenska kommunförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges industriförbund och Svensk Avfallskonvertering AB, SAKAB. Rapporten gav stöd för att en deklaration inte kunde genomföras 1977, och – herr Lundkvist – till denna tanke har också samtliga de av mig uppräknade remissinstanserna anslutit sig.

Vad som nu sker har jag redan nämnt i mitt svar, men jag skall för säkerhets skull repetera det. Kommunerna har uppmanats att ta upp frågan om en snabb inventering av de industrier som tidigare kan ha haft problem med kemiska avfall. Nästa år genomförs en deklaration som särskilt inriktas på att spåra det avfall som är mest riskfyllt från hälso- och miljösynpunkt. En så bra och meningsfull deklarationsblankett som möjligt skall ligga till grund för det slutliga uppgiftslämnandet från alla. Jag hoppas att vi på detta sätt skall kunna få ut någonting av värde för nästa deklarationsförfarande. Jag tror också att vi vid det tillfället måste ge en betydligt bättre information.

I *regeringsbeslutet den 13 oktober 1977* fick statens naturvårdsverk i uppdrag att genomföra viss deklaration av miljöfarligt avfall som uppkommer år 1978. Som tidigare framgått skall deklarationen särskilt inriktas på det avfall som är mest riskfyllt från hälso- och miljösynpunkt. Under deklarationens genomförande skall samordning ske med miljödatanämnden och andra berörda myndigheter och organisationer.

Regeringen har dessutom uppdragit åt naturvårdsverket att vidta de förberedande åtgärder som behövs för att en fullständig deklaration skall kunna genomföras av det miljöfarliga avfall som uppkommer år 1979.

Bearbetning och utvärdering av deklarationen för år 1978 pågår f. n. I en referensgrupp, som kontinuerligt följer arbetet, har vissa synpunkter framförts, som understryker angelägenheten av att en omsorgsfull uppvärdering av denna begränsade deklaration (1978) slutförs innan förberedelserna för en fullständig deklaration påbörjas. Det är enligt gruppens uppfattning angeläget att erfarenheterna från 1978 års deklaration tas till vara så att icke de brister upprepas som vidlöder 1976 års deklaration. Gruppen har även framhållit att

en fullständig deklaration måste föregås av en god information till berörda parter. Referensgruppen består förutom av representanter för naturvårdsverket av representanter för länsstyrelserna, miljödatanämnden, Kommunförbundet, Industriförbundet, DEFU, SAKAB och LO.

I skrivelse till regeringen den 10 november 1978 anför statens naturvårdsverk att – även om enighet råder om behovet av att få fram en fullständig avfallsdeklaration – förberedelsearbetet för en sådan deklaration avseende år 1979 nu ej kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt. Verket hemställer därför att erforderligt förberedelsearbete i stället får bedrivas i sådan takt, att en deklaration avseende år 1980 kan genomföras och att sålunda den uppgiftsskyldighet som föreligger enligt 8 § i förordningen om miljöfarligt avfall ej skall avse 1979. Enligt naturvårdsverket kräver ett ändamålsenligt genomförande av en fullständig deklaration avseende kalenderåret 1979 att visst förberedande arbete redan nu blivit utfört. Härvid avses främst beställning och utsändning till landets kommuner av listor över arbetsställen, som skall omfattas av deklarationen. I avvaktan på beslut om genomförande har naturvårdsverket ej ansett sig kunna vidta dessa kostnadskrävande åtgärder, vilka dessutom skulle ha krävt stora insatser från kommunernas sida.

Återvinning av avfall

Motionerna

Enligt motionen 1977/78:1257 är det angeläget att kraftigt intensifiera insatserna för att utveckla och införa nya och bättre metoder för avfallshandtering. Detta kräver åtgärder när det gäller såväl forskning och utveckling samt analyser av olika behandlingsmetoder som utnyttjande av olika styrmedel. Riksdagen bör hos regeringen begära att förslag om samlade åtgärder på detta område snarast föreläggs riksdagen.

Återvinningsprincipen tas upp även i motionen 1977/78:1273 som särskilt behandlar frågan om förpackningar inom bryggerinäringen. Näringens övergång till burkförpackningar måste enligt motionärerna te sig diskutabel. Förutom det slöseri av material – plåt eller plast/olja – som detta innebär, utgör burkarna dessutom en miljöförstöring av betydande mått. Glasflaskor som återanvänds är här att föredra såväl från resursanvändningssynpunkt som från miljösynpunkt. Även sett med utgångspunkt i den hårt ansträngda sysselsättningssituationen för glasindustrin skulle en stimulans till en övergång till större användning av glasförpackningar enligt motionen vara positiv.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Frågan om återvinning och omhändertagande av avfall gjordes vid riksmötet 1975 till föremål för en ingående prövning från riksdagens sida i samband med behandlingen av vissa i prop. 1975:32 framlagda förslag i ämnet. Såväl från regeringens som från riksdagens sida (JoU 1975:10) betonades i nämnda sammanhang att avfall är en resurs som i största möjliga utsträckning skall användas på nytt. Återanvändning måste, framhölls det, vara en ledande princip vid omhändertagande och behandling av avfall. Sparsamhet, hushållning och återanvändning borde vara grundläggande för vårt utnyttjande av naturresurser och för inriktningen av vår varuproduktion.

Riksdagen har även vid flera andra tillfällen bl. a. med anledning av motioner i ämnet understrukt viken av att återanvändningsprincipen får utgöra grundval för avfallshanteringen. Det har i nämnda sammanhang pekats på de olika insatser som, bl. a. i naturvårdsverkets regi, vidtagits och vidtas i syfte att ernå en från samhällsekonomisk och miljömässig synpunkt ändamålsenlig avfallsbehandling.

I fråga om utveckling av nya tekniska metoder har vidare erinrats om det stöd som med medel från anslaget Stöd till avfallsbehandling m. m. lämnas till avfallsbehandling och till försöksanläggningar för utprovande av nya tekniska metoder inom miljövårdsområdet.

Riksdagen har mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som från olika myndigheters och organisationers sida vidtagits och vidtas på förevarande område funnit syftet med väckta motioner i ämnet kunnat förväntas bli tillgodosett utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Motionerna har därför inte ansetts behöva föranleda någon riksdagens vidare åtgärd (senast JoU 1977/78:3).

Från förenämnda reservationsanslag till Stöd till avfallsbehandling m. m. utgår bidrag till anläggning för återvinning eller annat nyttiggörande av hushållsavfall samt försöksanläggning för sådant ändamål. Bidrag utgår också till anläggning för konventionell behandling av hushållsavfall samt till anläggning för behandling av annat avfall än hushållsavfall. Garanti kan vidare lämnas för förluster vid förvaring av annat avfall än hushållsavfall. Vidare utgår bl. a. bidrag till försöksanläggning i full storlek, som minskar vatten- eller luftförorening eller buller. Bidrag utgår med högst 50 % av godkänt bidragsunderlag. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1975:495) om statligt stöd till avfallsbehandling m.m.

Riksdagen har för innevarande budgetår anvisat 34 milj. kr. under anslaget, vilket innebär en höjning med 10 milj. kr. i förhållande till föregående budgetår (prop. 1977/78:100 bil. 13, JoU 1977/78:12, rskr 1977/78:177). I budgetpropositionen framhöll föredraganden att bidragsgivningen när det gäller anläggningar för behandling av avfall bör inriktas på att stimulera utvecklingen av ny teknik för återvinning och för bättre behandling av avfallet.

Statens naturvårdsverk föreslår i årets petita att totalt 142 milj. kr. för nästa budgetår anvisas till stöd till avfallsbehandling m. m.

Riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken

I direktiven (Dir. 1978:7) för den kommitté som i början av detta år tillsatts för att dra upp riktlinjer för en samlad svensk naturresurs- och miljöpolitik anför bl. a. att kommittén bör utforma riktlinjer för en långsiktig hushållning med naturresurserna inom de ramar som en ekologisk grundsyn kan komma att ange. I sammanhanget framhålls att hushållningen med naturresurser bör inriktas mot användning av förnybara naturresurser, en såväl kvantitativt som kvalitativt uthållig avkastning, en så långt möjligt fullständig återanvändning samt mot mer hållbara, reparerbara och återvinningsbara produkter.

Utredningen om kostnaderna för miljövården

Rubr. utredning har i delbetänkandet Dryckesförpackningar och miljö (SOU 1976:35) behandlat den i motionen 1977/78:1273 upptagna frågan och för sin del föreslagit att en särskild arbetsgrupp tillsätts med uppgift att från miljö-, konsument- och samhällsekonomiska synpunkter undersöka möjligheterna att ta fram och införa ett bättre retursystem för dryckesförpackningar. Härvid bör beaktas de fördelar som kan uppnås genom att förutsättningar skapas för anslutning till systemet även av de dryckestillverkare som nu står utanför.

Frågan övervägs inom regeringskansliet.

Bilskrotning

Motionerna

I de båda motionerna 1977/78:1275 och 1977/78:1702 krävs en översyn och omarbetning av de bestämmelser som infördes genom riksdagsbeslut år 1975 i syfte att få till stånd en effektivare organisation för omhändertagande och skrotning av utrangerade bilar. I den sistnämnda motionen framhålls att den bilskrotningspremie på 300 kr. som infördes år 1975 inte helt har haft avsedd effekt att stimulera bilägare att låta skrota sin bil under kontrollerade former. Någon lösning på skrotbilsproblemet har bilskrotningslagstiftningen och det utvecklade bilregistret inte medfört. Den bilskrotningsfond som byggs upp av skrotningsavgiften på nya bilar har inte tagits i anspråk i beräknad omfattning för borttagande av gamla skrotbilar ute i naturen och på "bilkyrkogårdar". Enligt motionen 1977/78:1275 avskräcker den nuvarande prisutvecklingen och premiens konstruktion uppenbarligen bilägare från att skrota ej brukningsbara bilar.

Gällande bestämmelser m. m.

Bilskrotningslagen (1975:343) och bilskrotningsförordningen (1975:348) innehåller bestämmelser om ett ekonomiskt styrmedel, en kombination av avgift och subvention, som i mycket liknar ett pantsystem med syfte att undvika bilvrak i naturen och stimulera till kontrollerad skrotning av bilar och återvinning av bildelar och material. Sedan den 1 oktober 1975 beläggs alla nya bilar med en skrotningsavgift om 250 kr. Fr. o. m. den 1 januari 1976 får en bilägare som låter skrota sin bil en skrotningspremie på 300 kr. I ett inledningsskede får en mängd bilägare ut skrotningspremie utan att ha erlagt skrotningsavgift, men så småningom kommer skrotningspremien att i stort sett utgöra en återbetalning av skrotningsavgiften. Skrotningspremien utbetalas endast mot skrotningsintyg som utfärdats av auktoriserad bilskrotare. Ett sådant intyg krävs också för att bilen skall avregistreras och bilägaren slippa betala bilskatt och försäkring. Skrotningsavgifterna går till en fond, ur vilken bestrids dels skrotningspremier, dels bidrag till kommuns kostnader för att ta hand om och snygga upp efter skrotbilar eller skrotupplag.

Vid lagens tillkomst framhölls (prop. 1975:32, s. 61) att negativa effekter av den konkurrensbegränsning som kunde följa av auktorisationssystemets genomförande främst motverkades genom en fortlöpande och systematisk övervakning från statens pris- och kartellnämnds sida. Visade det sig att prisutvecklingen ingav betänkligheter ankom det på nämnden att i enlighet med sin instruktion söka påverka bilskrotarnas prissättning i en för konsumenterna gynnsam riktning genom överläggningar med vederbörande företag. Skulle sådana överläggningar inte leda till avsett resultat, borde prisreglerande åtgärder tillgripas. De åtgärder som i sådant hänseende stod till buds enligt allmänna prisregleringslagen (1956:236) ansågs vara fullt tillräckliga för att hindra oskäligen prissättning. Vid riksdagsbehandlingen betonades vikten av att regeringen och berörda myndigheter med stor uppmärksamhet följde utvecklingen när det gällde genomförandet av det nya systemet för omhändertagande av skrotbilar. En ingående utvärdering av systemet borde göras så snart som möjligt. Regeringen borde på grundval av gjorda erfarenheter kunna vidta de justeringar som befanns nödvändiga för att systemet skall fungera på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt i enlighet med de intentioner som låg till grund för det aktuella lagförslaget (JoU 1975:10). I enlighet med riksdagens uttalande uppdrog regeringen åt statens trafiksäkerhetsverk och statens naturvårdsverk att envar inom sitt förvaltningsområde följa genomförandet och den fortsatta utvecklingen av ifrågasvarande bilskrotningssystem. Verken skulle efter samråd föreslå de åtgärder som kan behövas för att åstadkomma en ändamålsenlig utveckling av bilskrotningssystemet. Uppdraget skulle redovisas till jordbruksdepartementet före den 1 juli 1978.

Statens naturvårdsverk och statens trafiksäkerhetsverk har i skrivelser den 20 juni resp. den 18 augusti 1978 redovisat resultatet av uppdraget.

Naturvårdsverket anför sammanfattningsvis följande.

Bilskrotningslagstiftningen har inneburit en viss minskning av antalet privatskrotade fordon och auktorisationsprövningen av bilskrotare har i de flesta fall medfört en från miljö- och naturvårdssynpunkt förbättrad skrotningsverksamhet. Kommunernas möjlighet att erhålla bidrag ur bilskrotningsfonden för insamling av fordonsvrak har resulterat i omhändertagande av betydelsefulla kvantiteter skrotbilar.

Naturvårdsverket anser dock att för att bilskrotningslagstiftningen skall få en ändamålsenlig och en från återvinningssynpunkt anpassad utformning bör följande beaktas

- att skrotningsmöjligheter för bussar, lastbilar och husvagnar noggrant följs upp,
- att bilskrotningslagstiftningen utökas till att omfatta annat metallskrot, exempelvis elektriska hushållsmaskiner,
- att tidpunkt då auktorisation av bilskrotare bör upphöra, närmare regleras,
- att möjligheterna till att komma tillrätta med nuvarande brister i systemet med skrotningspremier utreds i särskild ordning så att utbytet av systemet förbättras,
- att försäljning av skrotbilar för vilka premie utbetalats regleras,
- att systemet med skrotningspremier vidgas till att omfatta fler fordon,
- att tidsbegränsad tjänst inrättas som används för att stimulera och informera kommuner att genomföra bilskrotningskampanjer,
- att informationsmaterialet ses över och förnyas i erforderlig omfattning.

Trafiksäkerhetsverket föreslår en samhällsekonomisk bedömning av motiv och bestämmelser för den befrielse från skyldighet att bidra till vägtrafikväsendets fasta kostnader och befrielse från eljest gällande försäkringsplikt som sker genom utnyttjande av bilregistersystemets avställningsinstitut. Det kan inte uteslutas att det finns bärande samhällsekonomiska skäl för att innehav av fordon som används säsongsmässigt eller hålls i reserv för konjunkturförändringar i likhet med andra fordon bör bidra till betalningen av kapacitets- och systemkostnader. Detta skulle i så fall också medverka till ett ökat intresse att utan längre dröjsmål lämna in skrotningsfärdiga bilar till skrotning. Trafiksäkerhetsverket föreslår att dessa frågor med anknytning till bilregistersystemets avställningsinstitut och bilskrotningssystemets utveckling utreds i anslutning till den av naturvårdsverket föreslagna utredningen eller i annan särskild ordning.

Styrelsen för *Svenska kommunförbundet*, som beretts tillfälle att avge yttrande över de båda verkens förslag, har den 10 november 1978 i skrivelse till jordbruksdepartementet framfört bl. a. följande synpunkter.

Styrelsen anser för sin del att det redovisade materialet innehåller en intressant probleminventering. Det erfordras dock en mer djupgående analys och ytterligare överväganden kring de olika problemen innan förslag kan lämnas om ändringar i lagstiftning och lagtillämpning samt ytterligare information. I dessa överväganden bör även ingå en översyn av avställnings-

institutet, vilket föreslagits av trafiksäkerhetsverket. I detta sammanhang bör också enligt styrelsens mening särskilt beaktas problemen med transportkostnaderna för skrotbilar från övre Norrland och med kostnaderna för insamling av skrotdäck för återvinning.

När det gäller omhändertagande av redan övergivna fordon ställer sig styrelsen tveksam till naturvårdsverkets förslag. Motsvarande effekt bör enligt styrelsen kunna uppnås genom ökat samrådsförfarande på länsavdelningsnivå (Kommunförbundets länsavdelningar) med utnyttjande av de experter som kan finnas från hittills genomförda kampanjer. Kostnaderna för sådana experters medverkan i här antytt samrådsförfarande bör bli begränsade. De bör dock enligt styrelsens mening kunna täckas av medel ur bilskrotningsfonden. Beslut i denna riktning bör utan dröjsmål kunna fattas inom departementet.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet några vid riksmötet 1977/78 väckta motioner rörande avfallshantering. Motionerna berör frågor om deklaration av miljöfarligt avfall, återvinning av avfall och översyn av bestämmelserna rörande bilskrotning.

Deklaration av miljöfarligt avfall. Riksdagens beslut år 1975 om återvinning och omhändertagande av avfall innebar bl. a. att sådant kemiskt avfall som kan anses miljöfarligt skulle omfattas av det kommunala renhållningsmonopolet. Regeringen fick samtidigt bemyndigande att ålägga företag hos vilka miljöfarligt avfall uppkommer att årligen lämna uppgifter om avfallens art, sammansättning, mängd och hantering (prop. 1975:32, JoU 1975:10, rskr 1975:161).

I motionen 1977/78:791 påtalas att principen om årlig deklarationsplikt för företagen i fråga om miljöfarligt avfall hittills endast tillämpats för år 1976. Året därpå genomfördes ingen deklaration och i år kommer endast en begränsad deklarationsomgång att genomföras. Enligt motionen (yrkande 7) bör riksdagen ge regeringen till känna att det av riksdagen fattade beslutet om årlig deklarationsskyldighet för företagen skall genomföras. Detta är enligt motionärernas mening nödvändigt för att samhället skall få den insyn i fråga om mängden och hanteringen av miljöfarligt avfall som erfordras.

Utskottet får erinra om att frågan om företagens skyldighet att årligen lämna uppgifter om miljöfarligt avfall var föremål för behandling i samband med en interpellationsdebatt i oktober förra året, föranledd av den uppdagade giftspridningen från BT Kemi i Teckomatorp. Som därvid upplystes genomfördes en första mera fullständig deklarationsomgång rörande miljöfarligt avfall år 1976 omfattande ca 67 000 företag. Erfarenheterna av denna första omgång, som bl. a. uppvisade en svarsprocent av 25, gav emellertid vid handen att information, blanketter och rutiner måste arbetas om för att resultatet av deklarationerna skulle bli tillförlitligt. Detta arbete kunde inte

utföras inom sådan tid att det bedömdes möjligt att genomföra en ny riksomfattande deklaration för år 1977. I den förenämnda interpellationsdebatten erinrade dock det ansvariga statsrådet om den möjlighet hälsovårdsnämnderna hade att i sitt tillsynsarbete avkräva företagen uppgifter om avfallshanteringen.

När det gäller det fortsatta deklarationsförfarandet kan nämnas följande. 1976 års deklarationer gjordes i slutet av år 1976 och början av år 1977 till föremål för statistisk bearbetning i statistiska centralbyråns regi. En särskild referensgrupp tillsattes samtidigt för att utvärdera erfarenheterna av deklarationen. På grundval av arbetsgruppens rapport ingav statens naturvårdsverk förra sommaren en framställning till regeringen, enligt vilken det fortsatta arbetet borde bedrivas med sikte på att nästa deklarationsgenomgång skulle äga rum år 1979.

På grundval av inhämtade remissyttranden och efter samråd med naturvårdsverket bedömde regeringen för sin del det vara möjligt att påskynda förberedelsearbetet för nästa deklarationsomgång. Regeringen beslöt sålunda den 13 oktober 1977 ge naturvårdsverket i uppdrag att genomföra viss begränsad deklaration av miljöfarligt avfall som uppkommer år 1978. Deklarationen skulle särskilt inriktas på det avfall som är mest riskfyllt från hälso- och miljösynpunkt. Genomförandet av deklarationen skulle ske i samordning med miljödatanämnden och andra berörda myndigheter och organisationer. Naturvårdsverket skulle samtidigt vidta de förberedande åtgärder som behövdes för att en fullständig deklaration skulle kunna genomföras av det miljöfarliga avfall som uppkommer år 1979.

Som redovisats i det föregående pågår f. n. bearbetning och utvärdering av deklarationen för år 1978. I den referensgrupp som kontinuerligt följer arbetet har vissa tekniska synpunkter framförts, som understryker angelägenheten av att en omsorgsfull utvärdering av årets begränsade deklaration slutförs innan förberedelserna för en fullständig deklaration påbörjas. Naturvårdsverket anser för sin del att – även om enighet råder om behovet av att få fram en fullständig avfallsdeklaration – förberedelsearbetet för att få fram en sådan deklaration avseende år 1979 ej nu kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt. Verket har därför i dagarna inkommit till regeringen med en framställning om att förberedelsearbetet i stället får bedrivas i sådan takt, att en deklaration avseende år 1980 kan genomföras och att sålunda den uppgiftsskyldighet som föreligger enligt 8 § i förordningen om miljöfarligt avfall ej skall avse år 1979.

Det tillägg i 9 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor som ger möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva årlig deklarationsplikt beträffande miljöfarligt avfall får enligt utskottets mening ses som en viktig del av den lagstiftning som genomfördes vid riksmötet 1975 i syfte att främja en ökad återvinning och ett bättre omhändertagande av sådant avfall. Utskottet vill för sin del uttrycka förhoppningen att det skall visa sig möjligt att fr. o. m. år 1980 kontinuerligt tillämpa den av riksdagen

förordade principen om årlig deklarationsplikt beträffande miljöfarligt avfall.

Vad utskottet med anledning av motionen 1977/78:791 här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Återvinning av avfall. Principen om ökad återvinning av avfall tas upp i motionerna 1977/78:1257 och 1977/78:1273. Enligt den första motionen uppvisar vår nuvarande behandling av avfall många och stora brister. Den innebär slöseri med resurser och ger upphov till svåra miljöproblem. Enligt motionen är det angeläget att kraftigt intensifiera insatserna för att utveckla och införa nya och bättre metoder för avfallshantering. Detta kräver åtgärder när det gäller såväl forskning, utveckling och analyser av olika behandlingsmetoder som utnyttjande av olika styrmedel. Riksdagen bör hos regeringen begära att förslag om samlade åtgärder på detta område snarast föreläggs riksdagen. Den andra motionen tar närmast sikte på frågan om lämpliga förpackningar inom bryggerinäringen. Såväl från resursanvändningssynpunkt som från miljösynpunkt är enligt motionen glasflaskor som återanvänds att föredra framför burkförpackningar. En övergång till användning av glasförpackning skulle även, framhålls det i motionen, vara positiv sett från utgångspunkt i den hårt ansträngda sysselsättningssituationen för glasindustrin. En utredning bör enligt motionen tillsättas med uppgift att granska frågan.

Utskottet vill erinra om att frågan om återvinning och omhändertagande av avfall vid riksmötet 1975 gjordes till föremål för en ingående prövning från riksdagens sida i samband med behandlingen av vissa i prop. 1975:32 framlagda förslag i ämnet. Såväl från regeringens som riksdagens sida (JoU 1975:10) betonades att avfall är en resurs som i största möjliga utsträckning skall användas på nytt. Återanvändning måste, framhölls det, vara en ledande princip vid omhändertagande och behandling av avfall. Sparsamhet, hushållning och återanvändning borde vara grundläggande för vårt utnyttjande av naturresurser och för inriktningen av vår varuproduktion.

Som framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen har riksdagen även vid flera andra tillfällen, bl. a. i samband med behandlingen av olika motioner i ämnet, understrukt vikten av att återanvändningsprincipen får utgöra grundval för avfallshanteringen. Det har i nämnda sammanhang pekats på de olika insatser som, bl. a. i naturvårdsverkets regi, vidtagits och vidtas i syfte att ernå en från samhällsekonomisk och miljömässig synpunkt ändamålsenlig avfallsbehandling.

I fråga om utveckling av nya tekniska metoder har vidare erinrats om det statliga stöd som lämnas till avfallsbehandling och till försöksanläggningar för utprovande av nya tekniska metoder inom miljövårdsområdet. Riksdagen har mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som från olika myndigheters och organisationers sida vidtagits och vidtas på förevarande område funnit att syftet med väckta motioner i ämnet kunnat förväntas bli tillgodosett utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Motionerna

har därför inte ansetts behöva föranleda någon riksdagens vidare åtgärd (senast JoU 1977/78:3).

Sedan hithörande frågor senast var uppe till prövning i riksdagen har en kommitté i början av år 1978 tillsatts för att dra upp riktlinjer för en samlad naturresurs- och miljöpolitik. I direktiven för densamma (Dir. 1978:7) anförs bl. a. att kommittén bör utforma riktlinjer för en långsiktig hushållning med naturresurserna inom de ramar som en ekologisk grundsyn kan komma att ange. I sammanhanget framhålls att hushållningen med naturresurser bör inriktas mot användning av förnybara naturresurser, en såväl kvantitativt som kvalitativt uthållig avkastning, en så långt möjligt fullständig återanvändning samt mot mer hållbara, reparerbara och återvinningsbara produkter.

Enligt utskottets mening får de frågor som tas upp i motionen 1977/78:1257 anses falla inom ramen för de överväganden av mera långsiktig karaktär som naturresurs- och miljökommittén fått i uppdrag att göra. Utskottet föreslår att riksdagen hos regeringen hemställer att motionen överlämnas till nyssnämnda kommitté. Vad härefter gäller den i motionen 1977/78:1273 begärda utredningen rörande en övergång från burk- till glasförpackningar inom bryggerihanteringen vill utskottet erinra om att en sådan utredning genomförts inom utredningen om kostnaderna för miljövården. I ett delbetänkande (SOU 1976:35) Dryckesförpackningar och miljö har utredningen bl. a. föreslagit att en särskild arbetsgrupp tillsätts med uppgift att från miljö-, konsument- och samhällsekonomiska synpunkter undersöka möjligheterna att ta fram och införa ett bättre retursystem för dryckesförpackningar.

Betänkandet har remissbehandlats, och ärendet är f. n. föremål för överväganden i regeringskansliet. Utskottet förutsätter att dessa kommer att resultera i åtgärder som är ägnade att tillgodose även sådana synpunkter som framförs i motionen 1977/78:1273. Något särskilt initiativ i frågan från riksdagens sida finner utskottet mot bakgrund härav inte nu påkallat.

Bilskrotning. Förslag förs fram i de båda motionerna 1977/78:1275 och 1977/78:1702 om översyn och omarbetning av de bestämmelser som införts genom riksdagens beslut år 1975 i syfte att få till stånd en effektivare organisation för omhändertagande och skrotning av utrangerade bilar. Bakgrunden till motionsyrkandena är att det kombinerade avgifts- och premiesystem som på grundval av förenämnda riksdagsbeslut införts enligt motionärernas mening hittills inte visat sig så effektivt som väntat när det gällt att bringa bilskrotningen i kontrollerade och miljövänliga former.

En närmare redogörelse för det genom riksdagens beslut år 1975 införda bilskrotningssystemet har lämnats i det föregående. Utskottet, som hänvisar till denna redogörelse, vill peka på att riksdagen på förslag av utskottet särskilt betonade vikten av att regeringen och berörda myndigheter med stor uppmärksamhet följde utvecklingen när det gällde genomförandet av det nya systemet för omhändertagande av skrotbilar. En ingående utvärdering av systemet borde göras så snart som möjligt. Regeringen borde på grundval av

gjorda erfarenheter kunna vidta de justeringar som befanns nödvändiga för att systemet skulle fungera på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt i enlighet med de intentioner som låg till grund för det aktuella lagförslaget (JoU 1975:10). I enlighet med riksdagens uttalande uppdrog regeringen åt statens trafiksäkerhetsverk och statens naturvårdsverk att envar inom sitt förvaltningsområde följa genomförandet och den fortsatta utvecklingen av ifrågasvarande bilskrotningssystem. Verken skulle efter samråd föreslå de åtgärder som kan behövas för att åstadkomma en ändamålsenlig utveckling av bilskrotningssystemet.

Statens naturvårdsverk och statens trafiksäkerhetsverk har i enlighet med erhållna uppdrag i skrivelser till regeringen under sommaren 1978 redovisat resultatet av sina överväganden och i sammanhanget framfört olika förslag i syfte att ytterligare effektivisera förevarande skrotningssystem.

Svenska kommunförbundet, som beretts tillfälle att yttra sig över de båda verkens förslag, anser för sin del att det redovisade materialet innehåller en intressant probleminventering, men att det erfordras en mer djupgående analys och ytterligare överväganden kring de olika problemen innan förslag kan lämnas om ändringar i lagstiftning och lagtillämpning samt ytterligare information.

Utskottet delar den i motionerna uttryckta uppfattningen att det år 1975 införda systemet för bilskrotning hittills inte visat sig fullt så effektivt som man från början hoppades, när det gällt att komma till rätta med det miljöproblem som de i naturen kvarlämnade bilvraken innebär. Även om det nya systemet medfört vissa inte oväsentliga förbättringar av förhållandena torde åtskilligt mera kunna göras i syfte att skapa ett ändamålsenligare och mera effektivt bilskrotningssystem. Naturvårdsverket och trafiksäkerhetsverket har gett flera exempel på åtgärder härvidlag. Som Kommunförbundet anför torde dock krävas en mera djupgående analys och vissa fortsatta överväganden innan beslut fattas om ändringar i systemet. Mot bakgrund av tidigare riksdagsuttalanden i ämnet och av vad i ärendet i övrigt utretts finner utskottet inte nödvändigt att riksdagen nu tar något särskilt initiativ i frågan. Motionerna 1977/78:1275 och 1977/78:1702 bör kunna anses besvarade med vad utskottet här anför.

Hemställan. Utskottet hemställer
att riksdagen

1. beträffande deklaration av miljöfarligt avfall som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av motionen 1977/78:791, yrkandet 7,
2. beträffande återvinning av avfall
 - a. hos regeringen hemställer att motionen 1977/78:1257 överlämnas till naturresurs- och miljökommittén,
 - b. anser motionen 1977/78:1273 besvarad med vad utskottet anför,

3. beträffande översyn av bilskrotningssystemet m. m. anser motionerna 1977/78:1275 och 1977/78:1702 besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 28 november 1978

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Hans Wachtmeister (m), Grethe Lundblad (s), Sven Lindberg (s), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Håkan Strömberg (s), Rune Johnsson i Mölndal (c)*, Kerstin Anér (fp), Sven Eric Lorentzon (m)*, Kerstin Nilsson (s)*, Arne Persson (c) och Wivi-Anne Radesjö (s)*,

dock att vid behandlingen av motionen 1977/78:791 Maj Britt Theorin (s), Bertil Jonasson (c), Gunnar Olsson (s) och Tage Adolfsson (m) deltagit i stället för Kerstin Nilsson (s), Rune Johnsson i Mölndal (c), Wivi-Anne Radesjö (s) och Sven Eric Lorentzon (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Sven Lindberg, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson och Håkan Strömberg (alla s) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Som redovisats" och på s. 12 slutar med "miljöfarligt avfall" bort ha följande lydelse:

Som redovisats — — — (lika med utskottet) — — — år 1978. Enligt inhämtade uppgifter har naturvårdsverket i skrivelser den 28 juni och 26 september 1978 redovisat medelsbehovet under budgetåret 1978/79 för det fortsatta arbetet och hemställt att 610 000 kr. ställs till verkets disposition. Något beslut om medelsanvisning har dock ännu inte tagits av regeringen. Enligt naturvårdsverket kräver ett ändamålsenligt genomförande av en fullständig deklaration avseende kalenderåret 1979 att visst förberedande arbete redan nu blivit utfört. Härvid avses främst beställning och utsändning till landets kommuner av listor över arbetsställen, som skall omfattas av deklarationen, vilket också framgår av en tidsplan som verket redovisat i skrivelse till regeringen den 26 september 1978. I avvaktan på beslut om genomförande har naturvårdsverket ej ansett sig kunna vidta dessa kostnadskrävande åtgärder, vilka dessutom skulle krävt stora insatser från kommunernas sida.

Även om enighet råder om behovet av att få fram en fullständig avfallsdeklaration kan förberedelsearbetet för en sådan deklaration avseende

år 1979 nu ej bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Verket har därför i dagarna inkommit till regeringen med en framställning om att förberedelsearbetet i stället får bedrivs i sådan takt att en deklaration avseende år 1980 kan genomföras och att sålunda den uppgiftsskyldighet som föreligger enligt § 8 i förordningen om miljöfarligt avfall ej skall avse år 1979.

Utskottet vill framhålla att det tillägg i 9 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor som ger möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva årlig deklarationsplikt beträffande miljöfarligt avfall får ses som en viktig del av den lagstiftning som genomfördes vid riksmötet 1975 i syfte att främja en ökad återvinning och ett bättre omhändertagande av sådant avfall. I prop. 1975:32 framhöll sålunda departementschefen att uppgifter om företagens miljöfarliga avfall var betydelsefulla inte bara som underlag för beslut om insamlingsorganisation utan också för tillsynsverksamheten enligt både miljöskyddslagen och lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Då såväl mängd som sammansättning av miljöfarligt avfall hos ett och samma företag snabbt kan förändras, behövdes enligt departementschefens mening en fortlöpande rapportering från företagen. I likhet med Svenska naturskyddsföreningen ansåg han därför att deklarationsplikten borde fullgöras med jämna mellanrum, lämpligen en gång om året. Utskottet anslöt sig till i propositionen anförda synpunkter och tillstyrkte för sin del ett införande av deklarationsplikt för företagen i enlighet med departementschefens förslag.

Mot nu angiven bakgrund finner utskottet det synnerligen beklagligt att man från regeringens sida ännu inte skapat tillräckliga förutsättningar för att deklarationsförfarandet rörande miljöfarligt avfall skall kunna genomföras på sätt riksdagen avsåg genom sitt beslut år 1975. Som framhölls vid riksdagsbehandlingen kan såväl mängd som sammansättning av miljöfarligt avfall hos ett och samma företag snabbt förändras. Utskottet vill för sin del framhålla angelägenheten av att sådana åtgärder vidtas att det blir möjligt att fr. o. m. år 1980 kontinuerligt tillämpa den av riksdagen förordade principen om årlig deklarationsplikt beträffande miljöfarligt avfall.